

Deniz KAŞKAYA¹, Cenk KAYHAN²

¹Erciyes Üniversitesi, Fen Fakültesi, Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü

²Kayseri Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü

Giriş

Yıldızlar, yaşamları süresince iç yapılarında meydana gelen nükleer füzyon süreçleri sonucunda birçok farklı evrimsel durumdan (Anakol, Kırmızı Dev, Asimtotik dev...) geçer. Başta kütleleri (M) olmak üzere ağır metal bollukları (Z), dönme hızları ve kütle kayıp oranlarına bağlı olarak yaşam süreleri ve evrimsel durumları değişir. Çoklu yıldız sistemlerinde ise bileşenlerin birbirleri ile etkileşimleri de hesaba katılır. Yörüngesel gel-git etkileri ve küresel simetriden bozulma gibi etkileşimler de görölse de evrimleri açısından en önemli etkileşim kütle aktarımıdır (Eggleton et al. 2006). Bu süreçler dahilinde yıldız evrim modelleri ile gözlemsel parametreleri bilinen yıldız ve yıldız sistemlerinin evrimi incelenir. Kromosferik örtülme gösteren zeta Aur çift yıldız sistemi (Griffin et al. 2006), evrimleşmiş parlak ana bileşeni ve anakoldaki yoldaş bileşeni ile evrim çalışmaları için önemli bir kaynaktır (Harper et al. 2022). V617 Aur ise daha az çalışılmış ve deneysel alanlar için önemli bir adaydır.

Yöntem

Evrim modellemesi için MESA Star (Paxton et al. 2011) modülü kullanıldı. Her iki çift yıldız sisteminin bileşenleri için literatürde bulunan, gözlemler veya modeller sonucunda elde edilen kütle, metal bolluğu ve yaş değerleri bulundu. Bu parametrelerin yanı sıra mikro fiziksel süreçler için hal denklemi, opasite ve nükleer füzyon reaksiyon tabloları; makro fiziksel süreçler için konveksiyon, konvektif atım, atmosfer, difüzyon, rotasyon ve kütle kayıpları için tablo ve formülasyonlar bulundu. Farklı kütle, etkin sıcaklık ve iç yapıda bulunan yıldızlar için farklı tablolar kullanıldı.

Yapılan modelleri denetlemek için etkin sıcaklık, yarıçap, log g, ısıtma ve yaş değerleri kullanıldı. Bu parametreler, kütle ve metal bolluğu değerlerinin bulunduğu makalelerde arandı. Metal bolluğu veya [Fe/H] gözleminin eksik olduğu yerlerde Güneş metal bolluğu (Z=0.0172, Grevesse et al. 1996) baz alınarak modelleme yapıldı. Modelleme sonucunda elde edilen değerler ile gözlemsel değerlerin tutarlı olduğu parametre setleri her iki çift yıldız sisteminin bileşenleri için nihai değerler olarak kabul edildi.

Girdi Fiziki Parametreleri

Çizelge 1: Modellemelerde kullanılan girdi fiziki parametreleri sunulmuştur.

Mikro Fizik Girdileri	Method/Model	Kaynak
Hal Denklemi	OPAL EOS	Rogers & Nayfonov (2002)
Saydamsızlık	OPAL	Iglesias & Rogers (1996)
Saydamsızlık	Ferguson Opacities	Ferguson et al. (2005)
Nükleer Reaksiyonlar	NACRE rates	Angulo et al. (1999), Caughlan & Fowler (1988)
Makro Fizik Girdileri	Method/Model	Kaynak
Karışım Uzunluğu	$l = \alpha_{\text{MLT}} \text{HP}$	Böhm-Vitense (1958)
Konvektif Atım	$\delta_{\text{ov}} = \alpha_{\text{ov}} \text{HP}$	Kippenhahn et al. (2013)
Atmosfer	Simple atmosphere	MESA
Difüzyon	MESA default	MESA

Zeta Aur Girdi Parametreleri

Çizelge 2: $\delta_{\text{ov}} = 0.12$ ve $\alpha_{\text{MLT}} = 2.175$ olarak varsayıldı. 5. model özelinde Z* model sırasına göre Z_⊙ (a), 0.020(b), 0.025(c), 0.032(d), 0.015(e), 0.010(f) ve 0.008(g) değerleri alındı.

No	M ₁ (M _⊙)	M ₂ (M _⊙)	Z	Yaş (Myr)
1	6.6	5.2	Z _⊙	62.00
2	6.6	5.2	0.030	52.00
3	7.1	5.4	0.030	52.00
4	5.7	4.8	Z _⊙	85.76
5	5.8	4.8	Z*	80.00

V617 Aur Girdi Parametreleri

Çizelge 3: V617 Aur A için kullanılan girdi parametreleri solda, V617 Aur B için kullanılan girdi parametreleri ise sağda sunulmuştur. Z¹ ve Z², model sırasına göre Z_⊙(a), 0.0034(b), 0.0037(c), 0.0029(d), 0.0032(e) ve 0.029(f), 0.032(g) ve 0.034(h) değerleri sonraki modeller için kullanıldı.

No	M (M _⊙)	Z	δ_{ov}	α_{MLT}	No	M (M _⊙)	Z	α_{MLT}	Yaş (Myr)
1	1.206	Z _⊙	0.012	1.875	1	0.788	0.0032	1.875	175
2	1.77	Z _⊙	0.012	1.875	2	0.994	0.0032	1.875	175
3	3.43	Z ¹	0.012	1.875	3	0.788	0.0340	1.875	417
4	3.43	Z ²	0.12	1.875	4	0.994	0.0340	1.875	417

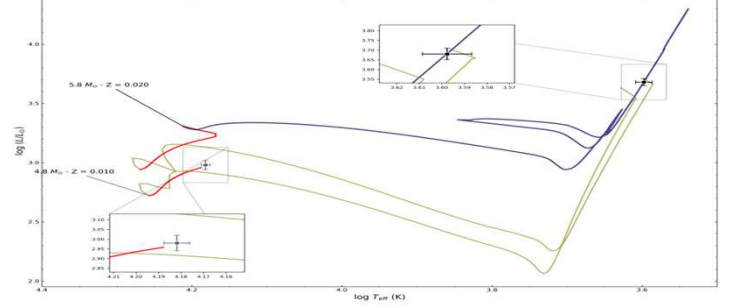
Sonuçlar

- Yapılan modeller sonucunda zeta Aur A Güneş ağır metal bolluğu ile daha bol olan Z = 0.020 değerleri arasında en uyumlu sonuçları verdi. Çekirdeği Helyum yakımasını tamamlamış ve dejenere bir hale gelmiştir. Yoldaş bileşen Z = 0.008 ile Z = 0.010 değerleri ile daha düşük ağır metal bolluğundaki değerlerde tutarlı sonuçlar verdi.
- V617 Aur A gözlemsel değerlerinden hareketle elde edilen kütle değerlerinde $\delta_{\text{ov}} = 0.012$ olduğu modelde Z = 0.0032 değerinde, $\delta_{\text{ov}} = 0.12$ alındığında ise Z = 0.034 değerinde en tutarlı modeller elde edildi. Yoldaş bileşen için iki farklı Z değerinde de benzer sonuçlar elde edildi.

Teşekkür: Bu araştırma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 1919B012466986 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir. TÜBİTAK'a desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

Modeller

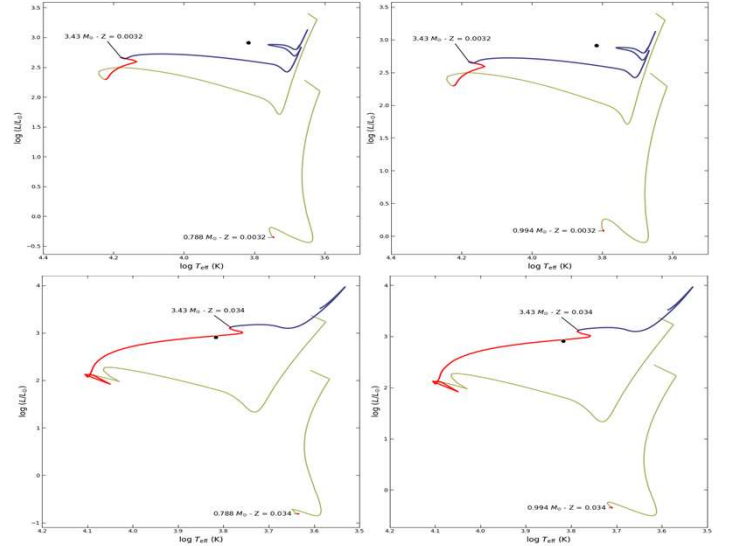
Şekil 1: zeta Aur çift yıldız sistemi için en tutarlı sonuçların alındığı kütle ve ağır metal bolluğu değerlerindeki evrim yolları çizdirilmiştir. Sarı çizgi anakol öncesi, kırmızı çizgi anakol ve mavi çizgi anakol sonrası belirtmektedir. Gözlem değerleri hataları ile gösterilmiştir.

Çizelge 4: zeta Aur çift yıldız sisteminin bileşenleri için elde edilen en tutarlı sonuçlar sunulmuştur.

Bileşen	T _{eff} (K)	R (R _⊙)	logg	logL (L _⊙)	Yaş (Myr)	χ ²
Zeta Aur A	3954	148.7	0.856	3.69	79	0.017
Zeta Aur B	15413	4.2	3.867	2.96	80	2.962

Şekil 2: V617 Aur çift yıldız sistemi için **Şekil 1**'de yapılan adımların aynaları uygulanmıştır. Yoldaş bileşen için gözlem değerleri bulunmadığından ötürü sadece ana bileşen siyah nokta ile gösterilmiştir.

Çizelge 5: V617 Aur çift yıldız sisteminin bileşenleri için elde edilen en tutarlı sonuçlar sunulmuştur. Yoldaş bileşenler için elde edilen sonuçlarda sol taraf 0.788 M_⊙ sağ taraf ise 0.994 M_⊙ kütledeki sonuçları belirtmektedir. Turuncu ile yazılı değerler Güneş ısıtma değerindedir.

Bileşen	T _{eff} (K)	R (R _⊙)	logg	logL (L _⊙)	Yaş (Myr)	χ ²
V617 Aur A	5027	22.2	2.280	2.45	173	470.023
V617 Aur B	5561/6258	0.7/0.9	4.624/4.484	0.45/1.23	180	-
V617 Aur A	6546	22.9	2.253	2.94	417	0.080
V617 Aur B	4306/5154	7.1/0.9	4.636/4.572	0.15/0.46	417	-